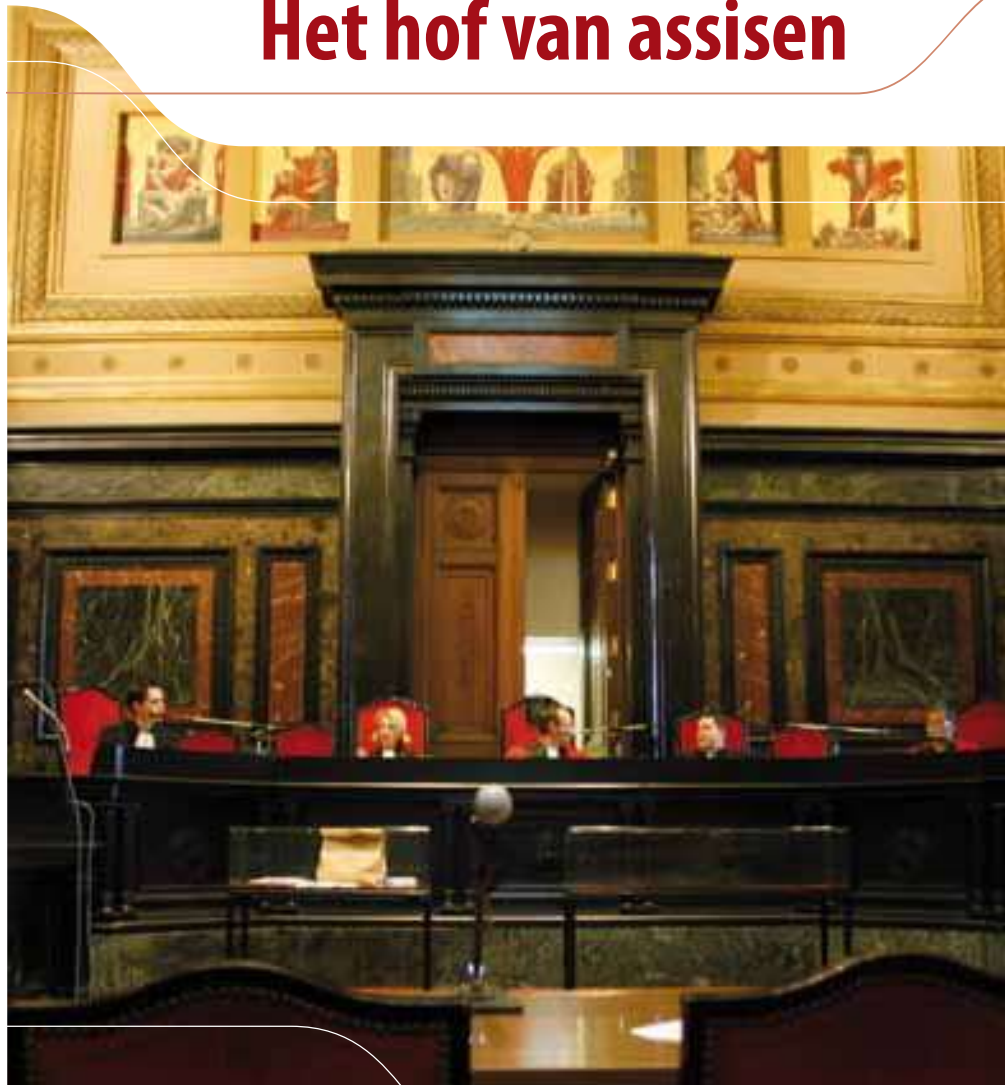

Het hof van assisen

Federale Overheidsdienst
Justitie

.be

INLEIDING

Assisenprocessen trekken uitvoerig de aandacht in de media door de ernst en vaak ook de gruwel van de feiten die door het hof van assisen worden behandeld. De betrokkenheid bij dergelijke strafprocessen is ook groter dan bij politie- of correctionele zaken. De deelname van burgers aan de berechting via het jurysysteem is daar niet vreemd aan.

In deze brochure maakt u nader kennis met het hof van assisen.

Welke strafbare feiten behandelt het hof van assisen en waar houdt het hof zitting? Hoe verloopt een assisenproces? Wie zetelt in een assisenhof en hoe wordt u jurylid? Dit zijn een aantal van de vragen die hierna worden beantwoord.

Achteraan de brochure vindt u een verklarende woordenlijst¹.

¹ De woorden die in de verklarende woordenlijst zijn opgenomen, worden in de brochure voorzien van een *.

Waar en wanneer zetelt het hof van assisen en waarvoor is het bevoegd?

Het hof van assisen is geen permanent strafrechtscollege. Het wordt samengesteld telkens wanneer een beschuldigde door de kamer van inbeschuldigingstelling* naar het assisenhof wordt verwezen.

Het assisenhof zetelt in elke provincie en in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, in principe in de hoofdplaats van de provincie. Zo houdt het hof van assisen zitting in Aarlen, Antwerpen, Bergen, Brugge, Brussel, Gent, Leuven, Luik, Namen, Nijvel en Tongeren.

Voor het hof van assisen worden misdaden, politieke misdrijven en drukpersmisdrijven behandeld².

Misdaden zijn de meest ernstige strafbare feiten (bv. moord) die strafbaar zijn met een criminele straf. Als hoofdstraf* kan een opsluiting* van tenminste vijf jaar tot levenslang worden opgelegd.

Misdaden kunnen in bepaalde gevallen worden gecorrectionaliseerd (door verzachtende omstandigheden* of strafverminderende verschoningsgronden* aan te nemen) en worden dan behandeld voor de correctionele rechtbank.

² *De drukpersmisdrijven die ingegeven zijn door racisme of xenofobie worden behandeld door de correctionele rechtbank. De begrippen 'politieke misdrijven' en 'drukpersmisdrijven' worden door de rechtpraak zeer eng gedefinieerd, zodat er in de praktijk zo goed als geen politieke en drukpersmisdrijven voor het hof van assisen worden gebracht.*

Wie zijn de actoren in een assisenproces?

Het hof

Het hof van assisen bestaat uit een voorzitter (dit is een raadsheer in het hof van beroep) en twee bijzitters of assessoren (dit zijn rechters van de rechtbank van eerste aanleg).

De voorzitter zit het onderzoek ter terechtzitting voor en bepaalt de volgorde waarin het woord wordt verleend aan hen die het vragen. Hij leidt de debatten objectief en onpartijdig. Hij heeft een discretionaire macht om alles te doen wat hij nuttig acht om de waarheid aan het licht te brengen (bv. personen oproepen en verhoren). Hij begeleidt de juryleden bij de uitoefening van hun taak en handhaaft de orde tijdens de terechtzitting.

De voorzitter van het hof van assisen zit vooraan in de rechtszaal. Links en rechts van hem zitten de bijzitters.

Het hof wordt bijgestaan door een jury. Bij de behandeling en berechting van de vorderingen van de burgerlijke partijen houdt het hof zitting zonder jury.

Foto's: *Guy De Temmerman*
Stockphoto.com: BanksPhotos, LeggNet, aristotoo, salihguler

De jury

De jury bestaat uit 12 burgers die door het lot worden aangewezen. Wanneer de jury wordt samengesteld, is maximum twee derde van de leden van hetzelfde geslacht.

De jury beslist alleen over de schuldvraag. Over de op te leggen straf beslist de jury samen met de beroepsrechters.

De juryleden (of gezworenen) volgen vóór de start van het assisenproces een informatiesessie.

Hoe wordt u gezworene?

Om op de lijst van gezworenen te worden ingeschreven, moet u voldoen aan de volgende voorwaarden:

- › ingeschreven zijn in het kiezersregister;
- › de burgerlijke en politieke rechten genieten;
- › ten volle 28 jaar en minder dan 65 jaar zijn;
- › kunnen lezen en schrijven;
- › geen strafrechtelijke veroordeling tot een gevangenisstraf van meer dan vier maanden of tot een werkstraf van meer dan 60 uur hebben opgelopen.

Om de vier jaar wordt een *algemene lijst* van gezworenen opgemaakt.

Eerst volgt er een gemeentelijke lijst. In januari laat de burgemeester, bijgestaan door twee schepenen, het lot een getal van twee cijfers aanwijzen. De personen wiens rangnummer op de laatste lijst van het kiezersregister voor de parlementsverkiezingen op dat getal eindigt, worden op de voorbereidende lijst van gezworenen ingeschreven. Onmiddellijk laat de burgemeester de namen weg van de personen die geen volle 28 jaar oud zijn of die op 1 januari daarvoor 65 jaar zijn geworden. Na onderzoek verdwijnen ook de namen van de personen die niet kunnen lezen of schrijven of de taal niet kennen. Ook personen met een in de wet bepaalde hoedanigheid (bv. rechters, ...) worden van de lijst geweerd.

De gemeenten sturen de lijsten vóór 1 mei naar de bestendige deputatie, die per provincie een provinciale lijst opmaakt. Daarna wordt de definitieve lijst van gezworenen opgesteld op de rechtbank van eerste aanleg van de hoofdplaats van de provincie.

Minstens 20 dagen voor de aanvang van het assisenproces wordt een *bijzondere lijst* van gezworenen opgemaakt. Dit gebeurt door uitloting van een aantal namen uit de definitieve lijst van gezworenen. Dit aantal mag niet lager zijn dan 60.

Ten minste twee werkdagen voor de zitting worden deze gezworenen opgeroepen voor het hof van assisen. Dit gebeurt in aanwezigheid van de procureur-generaal, van de beschuldigde of zijn raadsman en van de burgerlijke partij of haar raadsman. De namen van de aanwezige niet-vrijgestelde gezworenen komen in een bus terecht, waarna de 12 juryleden worden uitgeloot. De beschuldigde en de procureur-generaal kunnen een aantal gezworenen wraken. Ook de voorzitter kan dat om te voldoen aan de vereiste seksuele paritaire samenstelling van de jury.

Er wordt ook voorzien in een aantal plaatsvervangende gezworenen.

De uitgelote juryleden leggen de volgende eed af:

“Gij zweert en belooft dat gij de aan N. ten laste gelegde feiten met de grootste aandacht zult onderzoeken; dat gij geen afbreuk zult doen aan de belangen van de beschuldigde of aan de belangen van de maatschappij, die hem beschuldigt; dat gij met niemand in verbinding zult komen voordat uw verklaring is afgelegd; dat gij geen gehoor zult geven aan haat of kwaadwilligheid, aan vrees of genegenheid; dat gij zult beslissen op grond van de bewijzen en de middelen van verdediging met onpartijdigheid en vastberadenheid zoals het een vrij en rechtschapen mens betaamt.”

Het hoofd van de jury is de gezworene wiens naam als eerste uit de bus is gekomen of die door de gezworenen wordt benoemd en de opdracht aanvaardt.

Wat zijn uw rechten en plichten als gezwoorene?

De voorzitter begeleidt de gezwoorenen bij de uitoefening van hun taak, informeert hen over instanties waar ze na de beëindiging van hun taak terecht kunnen voor psychologische ondersteuning en wijst hen op hun plichten.

De juryleden volgen voor de start van het assisenproces een informatiesessie waarin ze algemene informatie krijgen over het verloop van de assisenprocedure, hun rechten en plichten en de taak die hen te wachten staat.

Als gezwoorene heeft u het recht:

- › een afschrift te ontvangen van de akte van beschuldiging en van de akte van verdediging (als er één bestaat);
- › vragen te stellen aan de getuigen en aan de beschuldigde, via de voorzitter;
- › aantekeningen te maken, mits het debat daardoor niet onderbroken wordt;
- › vergoed te worden.

› **Vergoeding (tarief voor 2010)**

Als gezwoene heeft u recht op een vergoeding van 40,10 euro voor elke dag waarop u heeft gezeteld of aan de debatten heeft deelgenomen.

Een opgeroepen maar niet gekozen gezwoene ontvangt een vergoeding van 9,88 euro.

Na de vijfde procesdag hebben particuliere werkgevers die hun werknemer zijn blijven betalen en zelfstandigen recht op een vergoeding.

› **Reiskosten (tarief voor 2010)**

Voor elke dag waarop u als gezwoene naar het hof van assisen gaat, heeft u recht op 0,4788 euro per afgelegde kilometer. De reisvergoeding wordt berekend volgens het boek van de wettelijke afstanden.

De aanvraag van deze vergoedingen moet bij de voorzitter van het hof van assisen worden ingediend.

Uw plichten als gezwoene:

Zitting hebben in een jury is een burgerplicht. Zowel de niet-vrijgestelde gezwoene die zich niet aanmeldt bij het hof van assisen op de dag en het uur die voor de opening van de zitting zijn vastgesteld, als de gezwoene die zich terugtrekt zonder toelating van de voorzitter voordat zijn ambt voleindigd is, kunnen worden bestraft met een geldboete van 50 tot 1000 euro.

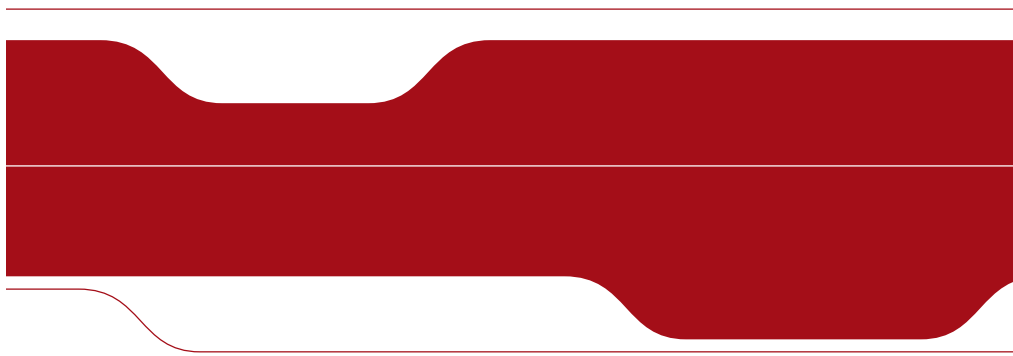
De gezwoenen beslissen alleen, zonder het hof, over de schuld of onschuld van de beschuldigde.

De beraadslaging van de jury verloopt volgens een vragensysteem. De stemming over de schuldvraag is geheim. Na de beraadslaging moet het hoofd van de jury de verklaring van de jury neerschrijven en ondertekenen.

Als jurylid heeft u verder de volgende plichten:

› **plicht aandachtig te zijn**

De gezwoenen zijn verplicht de debatten aandachtig te volgen. Wanneer een jurylid duidelijk onoplettend is, kan het hof hem ambtshalve of op verzoek van een partij vervangen door een plaatsvervangende gezwoene.

› **plicht onpartijdig te zijn**

De gezworenen moeten onpartijdig blijven en mogen hun mening niet laten kennen, noch over de schuld van de beschuldigde, noch over de geloofwaardigheid van een getuige of over de waarde van het bewijsmateriaal.

Enige verdenking van partijdigheid leidt onmiddellijk tot de vervanging van het betrokken jurylid. Wanneer een getuige of een advocaat met een gebaar of een blik wordt aangemoedigd, een standpunt wordt ingenomen over een getuigenis of wordt gereageerd op een getuigenis, wordt de betrokken gezworene vervangen.

› **discretieplicht en plicht om zich afzijdig te houden van de media**

De juryleden mogen niet worden beïnvloed door buitenstaanders.

Het openbaar ministerie

Het openbaar ministerie* wordt in het hof van assisen vertegenwoordigd door de procureur-generaal bij het hof van beroep. Hij kan zijn ambtsverrichtingen delegeren.

Voorafgaand aan de zitting van het assisenhof stelt de procureur-generaal een akte van beschuldiging op. Daarin staat naast de identiteit van de beschuldigde(n), het relaas van de gebeurtenissen en de belangrijkste momenten uit het vooronderzoek (zoals de deskundigenverslagen en het persoonsdossier van de beschuldigen). Er wordt ook in aangegeven over welk misdrijf het gaat. De akte van beschuldiging moet objectief, volledig en onpartijdig zijn.

Tijdens het assisenproces leest de procureur-generaal de akte van beschuldiging voor. Hij kan vragen stellen aan de beschuldigde en de getuigen via de voorzitter. Hij moet de debatten bijwonen en is aanwezig bij de uitspraak van het arrest. Hij vordert de toepassing van de strafwet.

Het openbaar ministerie zit uiterst links vooraan in de rechtszaal.

De griffier

Het ambt van griffier van het hof van assisen wordt waargenomen door een griffier van de rechtbank van eerste aanleg van de plaats waar het assisenhof zetelt. De hoofdgriffier van de rechtbank wijst hem aan. De griffier maakt o.a. het proces-verbaal op van de terechtzitting.

De griffier zit uiterst rechts vooraan in de rechtszaal.

De beschuldigde

De beschuldigde is diegene die door de kamer van inbeschuldigingstelling verwezen is naar het hof van assisen. Hij staat terecht voor een misdaad, voor een drukpersmisdrijf of voor een politiek misdrijf.

De burgerlijke partij

De burgerlijke partij is het slachtoffer of diegene die benadeeld is door het misdrijf waarvoor de beschuldigde wordt vervolgd en die een vordering instelt tot het bekomen van een schadevergoeding. Wanneer het slachtoffer overleden is, zijn dit de naaste familieleden.

De burgerlijke partij kan op de terechtzitting in persoon verschijnen, of bijgestaan of vertegenwoordigd worden door een advocaat.

De getuigen (en deskundigen)

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de getuigen over de feiten en de schuld en de moraliteitsgetuigen.

Op een zitting voorafgaand aan het assisenproces (dit is de preliminaire zitting) legt de voorzitter van het hof van assisen de lijst vast van de te horen getuigen. Hij bepaalt ook de volgorde waarin ze zullen worden gehoord. De voorzitter kan de verzoeken van partijen afwijzen wanneer de voorgedragen getuigen duidelijk niets te maken hebben met de feiten die de beschuldigde ten laste worden gelegd, noch met zijn schuld of onschuld of met zijn moraliteit.

Over de feiten worden in elk geval een of meer politieambtenaren gehoord die verantwoordelijk zijn voor het opstellen van de chronologische synthese van de feiten, de eerste vaststellingen en het verloop van het onderzoek. De politieambtenaren verantwoordelijk voor het opstellen van het moraliteitsonderzoek worden in elk geval als moraliteitsgetuigen gehoord.

De deskundigen, die tijdens het vooronderzoek zijn opgetreden, komen op de terechtzitting hun verslag toelichten (bv. een deskundige-psychiater).

Op de terechtzitting ondervraagt de voorzitter de getuigen. Zij leggen mondeling hun verklaring af. Toch kan de voorzitter toelaten dat de deskundige of getuige tijdens hun verklaring notities gebruiken die vooraf of ter zitting worden neergelegd en bij het dossier worden gevoegd.

Nadien kunnen de assessoren en de gezwoeren vragen stellen aan de getuige. Ze moeten hiervoor wel het woord krijgen van de voorzitter. Ook de procureur-generaal, de beschuldigde en de burgerlijke partij of hun advocaat kunnen, via de voorzitter, vragen stellen.

De getuigen leggen de eed af dat zij zullen spreken zonder haat en zonder vrees, dat zij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zullen zeggen.

De gedagvaarde getuige die niet verschijnt of die weigert de eed of zijn getuigenis af te leggen, kan worden veroordeeld tot een geldboete van ten hoogste 1000 euro.

Indien u als getuige wordt opgeroepen, kan u aanspraak maken op een vergoeding van 15,65 euro per halve dag (48,24 euro per halve dag voor een getuige-deskundige). Indien uw heen- en terugreis meer dan 50 km. bedraagt, krijgt u per bijkomende kilometer een vergoeding van 0,4788 euro.

Hoe verloopt een assisenproces?

Het onderzoek ter terechtzitting van het hof van assisen verloopt mondeling. Dit betekent dat alle onderzoekshandelingen van het gerechtelijk onderzoek moeten worden overgedaan. Eenmaal de debatten begonnen zijn, moeten zij worden voortgezet, zonder onderbreking tot na de beslissing over de schuldvraag.

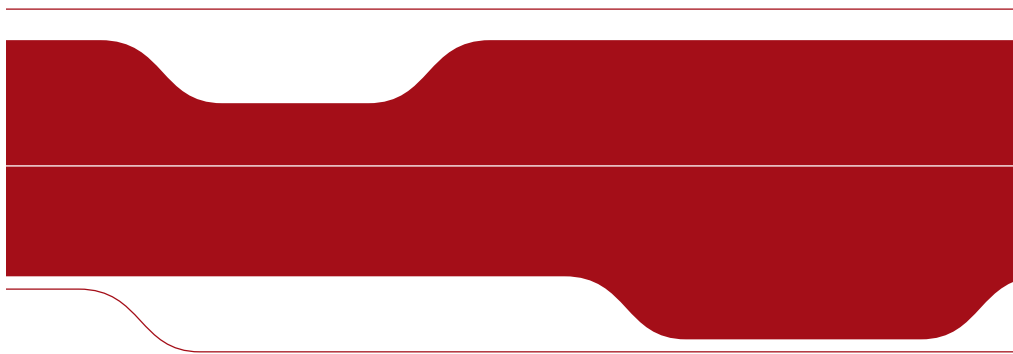
Voor de terechtzitting houdt de voorzitter een voorafgaande zitting (dit is de preliminaire zitting) voor het samenstellen van de lijst van getuigen.

De jury wordt samengesteld ten minste twee werkdagen voor de start van het assisenproces.

De zitting van het assisenproces zelf verloopt als volgt:

- › de voorlezing van de akte van beschuldiging door de procureur-generaal;
- › in voorkomend geval, de voorlezing van de akte van verdediging door de beschuldigde of zijn advocaat;
- › de ondervraging van de beschuldigde door de voorzitter van het hof van assisen
- › het verhoor van de getuigen;

-
- › de debatten: achtereenvolgens komen de burgerlijke partij of haar raadsman, de procureur-generaal en de beschuldigde en zijn raadsman aan het woord, met eventuele replieken (of antwoorden). De beschuldigde of zijn raadsman krijgt altijd het laatste woord, waarna de debatten worden gesloten;
 - › het stellen van de vragen door de voorzitter van het hof van assisen (dit zijn de vragen die de jury bij de beraadslaging over de schuldvraag moet beantwoorden);
 - › de onderrichtingen van de voorzitter aan de jury over de wijze van beraadslaging;
 - › de overhandiging van het dossier en de processtukken aan de jury;
 - › de beraadslaging door de jury over de schuldvraag (eerste beraadslaging);
 - › het hoofd van de jury moet de verklaring van de jury neerschrijven en ondertekenen, waarna ze aan de voorzitter wordt overhandigd, in het bijzijn van de juryleden. Zowel de voorzitter als de griffier ondertekenen de verklaringen en stoppen ze in een enveloppe die door de griffier wordt gesloten;
 - › het hof trekt zich terug met de jury om de motivering op te stellen (tweede beraadslaging). De voornaamste redenen van hun beslissing worden geformuleerd;

- › bij staking van stemmen (6/6) wordt de beschuldigde vrijgesproken. Indien de schuldigverklaring volgt uit een eenvoudige meerderheid (7 juryleden antwoorden ja op de schuldvraag voor een hoofdfeit en 5 neen) dient het hof zich uit te spreken en wordt de beschuldigde vrijgesproken indien de meerderheid van het hof het standpunt van de meerderheid van de jury niet volgt;
- › wanneer de beschuldigde schuldig wordt verklaard, heeft het hof de mogelijkheid om de zaak uit te stellen en te verwijzen naar een andere zitting van het hof om de zaak voor te leggen aan een nieuwe jury. Dit is het geval wanneer het hof oordeelt dat de jury zich heeft vergist inzake de voornaamste redenen, met name wat betreft het bewijs, de inhoud van juridische begrippen of de toepassing van rechtsregels die hebben geleid tot de beslissing;
- › het hof en de gezworenen komen terug in de zittingszaal, de enveloppe met de verklaring van de jury wordt geopend en toegevoegd aan het dossier. Het arrest met de verklaring van de jury en de motivering wordt in aanwezigheid van de beschuldigde voorgelezen;

- › wanneer de beschuldigde niet-schuldig wordt verklaard, spreekt de voorzitter hem vrij. Wordt de beschuldigde schuldig verklaard dan volgt een debat over de straf;
- › het hof beraadslaagt samen met de jury over de toe te passen straf;
- › het hof en de gezwoeren komen terug in de zittingszaal en het veroordelende arrest van het hof, met de redenen die hebben geleid tot de bepaling van de opgelegde straf, wordt in aanwezigheid van de beschuldigde voorgelezen;
- › op dezelfde dag of later, als er een burgerlijke partij is, volgt de afhandeling van de burgerrechtelijke belangen.

Een arrest van het hof van assisen is vatbaar voor cassatieberoep.

De tekst van deze brochure is tot stand gebracht, rekening houdend met de *wet van 21 december 2009 tot hervorming van het hof van assisen*, die een aantal vernieuwingen heeft aangebracht in de assisenprocedure. Zo werd o.m. de motiveringsverplichting van de beslissing over de schuldvraag ingevoerd.

Verklarende woordenlijst

Het gerechtelijk onderzoek

is het onderzoek dat wordt gevoerd door de onderzoeksrechter op vordering van de procureur des Konings. Het beoogt de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges moeten toelaten met kennis van zaken uitspraak te doen.

De onderzoeksrechter

is een rechter in de rechtbank van eerste aanleg die belast is met het gerechtelijk onderzoek.

Het opsporingsonderzoek

is het onderzoek dat wordt gevoerd door de procureur des Konings en tot doel heeft de misdrijven, hun daders en de bewijzen ervan op te sporen en de gegevens te verzamelen die nuttig zijn voor de uitoefening van de strafvordering.

Het openbaar ministerie

is het orgaan in de strafrechtspleging dat belast is met de toepassing van de strafwet. Het heeft de leiding van het opsporingsonderzoek, beslist over het al dan niet instellen van de strafvordering en neemt het initiatief voor de uitvoering van de straffen.

De onderzoeksgerechten

zijn kamers van de rechtbank van eerste aanleg (de raadkamer) en het hof van beroep (de kamer van inbeschuldigingstelling). Ze oefenen bepaalde functies uit in het kader van het gerechtelijk onderzoek (vb. controle op de voorlopige hechtenis, ...).

De kamer van inbeschuldigingstelling

is het onderzoeksgerecht op het niveau van het hof van beroep. Het neemt kennis van het hoger beroep tegen de beschikkingen van de raadkamer. Een eigen bevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling is de verwijzing van de beschuldigde naar het hof van assisen, de zgn. inbeschuldigingstelling.

Verzachtende omstandigheden

zijn feitelijke omstandigheden die verband houden met het gepleegde misdrijf of met de persoon van de dader en die de uit te spreken straf kunnen verminderen. Zij worden niet door de wet bepaald, het staat de rechter vrij de aard te bepalen van de omstandigheden waaraan hij een verzachtend karakter geeft (bv. de jeugdige leeftijd van de dader, een blanco strafblad, ...).

Strafverminderende verschoningsgronden

zijn omstandigheden die de wet op bijzondere wijze bepaalt en die, eenmaal de rechter vaststelt dat de voorwaarden van de verschoningsgrond vervuld zijn, van rechtswege strafvermindering meebrengen (bv. uitlokking voor opzettelijke slagen, verwondingen of opzettelijk doden, ...).

Hoofdstraf

Straffen kunnen worden ingedeeld in hoofdstraffen en bijkomende straffen. Hoofdstraffen kunnen afzonderlijk worden opgelegd, bijkomende straffen kunnen slechts samen met een hoofdstraf worden uitgesproken.

In criminele zaken is de hoofdstraf de opsluiting of de hechtenis (enkel voor politieke misdrijven). Als bijkomende straf kan een geldboete, de ontzetting van bepaalde politieke en burgerlijke rechten en de bijzondere verbeurdverklaring worden uitgesproken.

Opsluiting

is de vrijheidsstraf voor misdaden. Opsluiting is ofwel tijdelijk (5 tot 10 jaar, 10 tot 15 jaar, 15 tot 20 jaar, 20 tot 30 jaar) of levenslang.

Dienst Communicatie
Waterloolaan 115
1000 Brussel
Tel.: 02 542 65 11
www.just.fgov.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: A. BOURLET WATERLOOLAAN 115 -1000 BRUSSEL D/2010/7951/NL/832